

Müze Kent: SAFRANBOLU

Daha çok geleneksel evleri ile tanınan ve adını bu bölgede yetişen "safran" bitkisinden alan Safranbolu, Batı Karadeniz bölgesinde Karabük iline bağlı, 18. ve 19. yüzyıl Osmanlı kent dokusunun günümüze kadar korunduğu nadir ilçelerimizden birisidir.

Sahip olduğu mirasın zenginliği yanında, bu mirası çevresel dokusu içinde korumaktaki başarısından dolayı Safranbolu, 1994 yılı sonunda UNESCO tarafından "Dünya Miras Listesi"ne dahil edilmiş ve bir dünya kenti haline gelmiştir. Safranbolu, tarihi ve kültürel zenginliğinin ifadesi olarak bugün doğal ve çevre dokusu içinde korunmakta olan 1008 esere sahiptir.

Safranbolu'nun adı antik dönemde tarihçi Homeros'un İlyada destanında Paplagonya olarak geçmektedir. Safranbolu'da sırası ile Hititler, Frigler, dolaylı yoldan Lidyalılar, Persler, Helenler, Romalılar, Selçuklular, Çobanoğulları, Candaroğulları ve Osmanlılar egemenlik kurmuşlardır. Safranbolu, 1196 tarihinde Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın oğlu Muhiddin Mesut Şah zamanında Türklerin eline geçmiştir. Tarihi süreç içerisinde ise, 1213-1280 tarihleri arasında Çobanoğulları'nın, 1326-1354 tarihleri arasında Candaroğulları'nın, 1354-1402 ve 1423 yılından itibaren de Osmanlıların egemenliğine girmiştir.

Bizans döneminde kentin adı Dadybra, Selçuklular döneminde Zalifre, Beylikler döneminde ve Osmanlıların ilk zamanlarında Borglu ve Borlu olmuştur. 16. yy'da yöreye yerleşen Taraklı Aşiretinden dolayı Taraklıborlu olmuştur. Osmanlılar döneminde kullanılan diğer adlar, 18. yy ortalarında Zağfiran Borlu, Zağfiran-ı Benderli ve 19. yy'ın son çey-

reğinden itibaren Zağfranbolu, son olarak Zafranbolu ve Safranbolu biçimine dönüşmüştür. Şimdiki ismi Safran bitkisinden gelmektedir.

Safranbolu, tarihi geçmişinde en üstün ekonomik ve kültürel düzeye Osmanlı döneminde ulaşmıştır. Kentin 17. yy'da İstanbul-Sinop kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama merkezi oluşu, bölgede ticaretin gelişimine olanak sağlayarak zenginleştirmiştir.

Çeriye doğru 3000 yıllık tarihi geçmişe sahip olan Safranbolu, pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve günümüze bir kültür zenginliği olarak ulaşmıştır. Özellikle Osmanlı döneminden kalma han, hamam, çeşme, camii, köprü ve eşsiz konaklar gelenlere hayranlık uyandıracak niteliktedir.

Safranbolu ilk ününü geleneksel ve özel bir mimari yapıya sahip Safranbolu evleri ile kazanmıştır. Kalabalık aile yapısının, ekonomik zenginliğin ve yöredeki iklim özelliklerinin etkilerini taşıyan bu evler görkemli çatıları nedeniyle "Beş cepmeli mimari eser" olarak nitelendirilmektedir. Safranbolu evleri 2-3 katlı, 6-8 odalı, cumbalı, her odasında fazla sayıda penceresi olan ve odalarının her ayrıntısı büyük bir ustalıkla meydana getirilmiş yapılardır. Bu yapılarda taşın estetik kullanımı, tavan ve duvar süslemeleri, iç mekanlarda kurulmuş havuzlar, merdiven korkulukları ve kapı tokmakları hepsi seyredenleri büyüleyecek güzelliindedir.

Safranbolu evinin üzerinde yapıldığı arsa ne şekilde olursa olsun, üst katlarda geometrik bütünlük büyük bir ustalıkla sağlanmıştır. Ev yerleşiminde komşuluk ilişkileri ön planda tutulmuştur. Arnavut kaldırımlı dar sokaklar insanları birbirine yaklaştırırken, evlerin cumbaları ve çıkmaları bu dar so-

kaklarda görünümü zenginleştirmektedir. Safranbolu'da evler kendilerine göre daha merkezi konumdaki kamu binalarına, dini yapılara ve anıt eserlere dönüktür. Hangi evden bakılırsa bakılsın manzara kapanmaz.

Safranbolu'da yerleşim, biri kışlık, diğeri yazlık olarak iki kesimde biçimlenmiştir. Kışlık evlerin bulunduğu ve iki derenin oluşturduğu vadi, diğeri bir tanımla Çarşı, dericilik, yemenicilik, demircilik, bakırcılık, semercilik, saraçlık, nalbantlık, keçecilik, kereste ticaretinin yapıldığı kesimdir. İş alanları Lonca düzeni şeklinde ayrı sokaklar içinde toplanmıştır. Yazlık evler ise, bağ ve bahçeler arasında sayfiye yeri konumundaki Bağlardadır. İki bölge arası 3,5 km uzaklıkta ve rakım farkı 350 m'dir. Yöre halkı kışın şehirdeki evinde yaşar ve yazın havaların ısınmasıyla Bağlar'daki yazlık evine yerleşir. Ancak, "Çarşı" bölgesinde üretim ve ticaret yazın da aynen devam etmektedir.

Bu müze kenti gezmeye başladığımızda mutlaka uğramanız gereken yerlerden birisi Hıdırlık Tepesidir. Türklerin Safranbolu'ya geldikleri zaman konuşlandığı bir yerdir ve açık namazgah şeklindedir. Yağmur duası ile Hıdırellez kutlamaları burada yapılır. Üzerinde Köstendil Kaymakamı Hasan Paşa'nın türbesi (1845), iki namazgah, Hızır (Hıdır) Paşa'nın makamı/mezarı ile Kurtuluş Savaşı kahramanlarından Dr. Ali Yaver Ataman'ın (1955) anıt mezarı bulunmaktadır. Tepeye iki noktadan giriş ve çıkış vardır.

Cinci Hanı ise, Safranbolu eşrafından Cinci Hoca olarak bilinen Karabaşzade Hüseyin Efendi tarafından 1645 yılında yaptırılmıştır. O dönemde İpekyolu güzergahında bulunmaktadır. Tamamen insan gücüne dayalı yapılan Han, Osmanlı mimarisinin en gelişmiş örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Eski Hükümet Konağı, 1904 yılında yaptırılmış, iki katlı görkemli bir taş yapıdır. 1976 yılında yanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından Kültür Merkezi ve Müze olarak kulla-

nılmak üzere restorasyonu başlatılmıştır. Bulunduğu yer Safranbolu'da "Kale" olarak bilinmektedir.

Yemeniciler Arastası, Köprülü Mehmet Paşa Camisi'ne bitişik 48 ahşap dükkandan oluşan ve "yemeni" denilen ayakkabının yapıldığı eski Lonca çarşısıdır. Restore edilen çarşı, turistik amaçlı kullanılmaktadır.

Safranbolu'da görülmesi gereken diğer yerler; Demirciler Çarşısı, Saat Kulesi, Eski Tabakhane, Değirmenbaşı Su Değirmeni, Kaçak Camisi, Kazdağlıoğlu Camisi, Ulu Cami, İzzet Mehmet Paşa Camisi, Köprülü Mehmet Paşa Camisi ve Çüneş Saatidir.

Safranbolu çevresinde gezilecek yerler ise, İncekaya Su Kemerli (merkeze 7,5 km. uzaklıkta), Yörük Köyü (11 km), Uluyayla (50 km) ve Sarıçiçek Yaylaları (8 km)'dir.

Kentte tarihi evlerin restorasyonu ile oluşturulmuş pek çok yeme-içme ve eğlence mekanı bulunuyor. Çözleme, kuyu kebabı, yayım makarnası, su böreği ve ev baklavası tadılması gereken yöresel yemeklerdendir. Her zaman taze satılan fındıklı, şamfıstıklı, güllü ve safranlı çeşitleri bulunan Safranbolu Lokumu, Safranbolu evleri kadar ünlüdür. Ama esas şöhretli olan cevizli yaprak helvasıdır. Küçük parçalar halinde hazırlanan helvalar, kat kat görüntüsü, boğazda gıcık yapmayan tadı ile çok lezzetlidir.

Buralara kadar gelmişken, Safranbolu evlerinin küçük versiyonlarından almamak olmaz. Çarşılarda el emeği, göz nuru dökülmüş birçok hediyelik eşya ve çeyizlik bulabilirsiniz.

Bağlı bulunduğu Karabük iline 10 km, Ankara'ya 240 km ve İstanbul'a 406 km uzaklıkta bulunan Safranbolu'ya karayolu ile üç ayrı yönden ulaşmak mümkün. Ankara-İstanbul karayolunun Çerede kesiminden ayrılarak 80 km sonra Karabük'e varılıyor. İlçenin kuzey yönünde Bartın ili ile ve doğu yönünde Kastamonu ili ile bağlantısı bulunuyor. Ankara ve İstanbul ile bağlı bulunduğu karayolunun büyük bir bölümü otopan olup, normal süratle Safranbolu-Ankara arası 2,5 saatte, Safranbolu İstanbul arası ise 5 saatte katedilmektedir.

Karabük il merkezine kadar demiryolu ile ulaşım da mümkündür. Zonguldak - Karabük arası ulaşım için demiryolu ulaşımı tercih edilebilir.

Tarihi boyutunun ve evlerinin yanısıra, çok ilgi çekici doğal güzelliklere de sahip olan Safranbolu, tatil yapmak için iyi bir seçim olup, sürekli yapılan restorasyon ve düzenlemelerle makyajlanan tarihi kent, ziyaretçilerini bir tiyatro dekoru veya dev bir maket gibi karşılamaktadır. □